

ласті завідувачем амбулаторії шахти 8/8 «БІС» та дільничним лікарем, а потім у Сахновщинському районі Харківської області заступником головного лікаря та головним акушером-гінекологом.

У 1960 році поступив до аспірантури на кафедру акушерства і гінекології лікувального факультету Харківського медичного інституту, а в 1964 — захистив кандидатську дисертацію за темою «Токсоплазмоз как причина патологии беременности, родов и послеродового периода».

З 1963 року М.Г. Богдашкін — асистент кафедри акушерства і гінекології лікувального факультету, а з 1968 — доцент. З липня 1972 по 1999 рік — завідувач кафедри. З липня 1999 року професор кафедри акушерства та гінекології №2 Харківського державного медичного університету.

У 1978 році захистив докторську дисертацію «Влияние хронических заболеваний печени на течение беременности и потомство». У 1980 році ВАК затвердив М.Г. Богдашкіна у вченому званні професора.

Продовжуючи розпочаті раніш наукові напрямки, професор М.Г. Богдашкін розробив та впровадив у практику нові види пластичних операцій по відновленню тазового дна та промежини при ректовагінальних норицях, удосконалив операції при полікістозі яєчників.

Богдашкіним М.Г. прооперовано 6118 хворих з різною гінекологічною патологією.

Велика увага професором М.Г. Богдашкіним приділяється використанню немедикаментозних методів лікування в акушерстві та гінекології. Ним роз-

роблені комплексні методи реабілітації гінекологічних хворих після різних операцій та профілактики тромбоемболічних ускладнень.

У 1973 році М.Г. Богдашкіним уперше запропонований та використаний низькоенергетичний гелій-неоновий лазер для терапії ерозій шийки матки.

Спосіб лікування розладів менструальної функції з використанням голкорефлексотерапії, розроблений та запропонований професором М.Г. Богдашкіним, експонувався на ВДНГ (Москва) та був удостоєний бронзової медалі. Наукові розробки професора М.Г. Богдашкіна в подальшому ще двічі нагороджувались медалями ВДНГ (Москва).

З 1972 року під керівництвом проф. М.Г. Богдашкіна кафедра здійснює профільоване ви-кладання на педіатричному та медико-профілактичному факультетах, а з 1981 — на стоматологічному. Елементи профільності введені як в навчальний процес, так і в наукові дослідження. Велика увага приділяється розробці заходів з антенатальної охорони плоду, генетичним методам дослідження, проблемі передракових станів та ендометріозу, впливу шкідливих факторів на розвиток ембріона та плід.

У 1993 році на кафедрі вперше введена субординатура з дитячої гінекології та проведений державний іспит для випускників педіатричного факультету. З того ж року вперше заснована магістратура та розпочата підготовка магістрів медицини зі спеціальності «Акушерство та гінекологія». У гінекологічному відділенні Харківської обласної клінічної лікарні виділено 10 ліжок для дитячої гінекології.

Велика робота була проведена колективом кафедри під керівництвом професора М.Г. Богдашкіна по підготовці наукових та медичних кадрів для іноземних країн. Зараз спеціалісти-іноземці, які навчалися на кафедрі, лікують жінок у країнах СНД, Болгарії, Йорданії, Малі, Сирії, Гвінеї, Гані, Беніні, Екваторіальній Гвінеї, Конго, Камеруні та ін.

Професор М.Г. Богдашкін брав участь у семи міжнародних конгресах.

Ним написані 332 наукові праці, 8 монографій та посібників (у співавторстві), 2 підручники (у співавторстві), видано 16 методичних рекомендацій. Він є автором 59 раціоналізаторських пропозицій, має 5 патентів на винахід.

Під керівництвом професора М.Г. Богдашкіна виконано 5 докторських та 50 кандидатських дисертацій.

Великий труд М.Г. Богдашкіна відмічений медалями «За доблестный труд», «За трудовую доблесть», знаками «За отличные успехи в работе», «Изобретатель СССР», «Отличнику здравоохранения». Міжнародна кадрова академія нагородила професора М.Г. Богдашкіна золотою медаллю «За достижения в науке» (2000).

У 1993 році за великий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, розвиток та впровадження наукових досягнень наказом президента України професору М.Г. Богдашкіну було присвоєно почесне звання «Заслуженный діяч науки і техніки України».

У 1995 році професор М.Г. Богдашкін був обраний академіком Української академії наук національного прогресу зі спеціальності «Акушерство та гінекологія».

Професор М.Г. Богдашкін бере активну участь у громадському житті. Він є головою ревізійної комісії Асоціації акушерів-гінекологів України, заступником голови Обласного наукового товариства акушерів-гінекологів, членом редакційних рад журналів «Міжнародний медичний журнал» (Харків), «Педіатрія, акушерство та гінекологія» (Київ), «Охрана материнства и детства» (Молдова).

Велика працездатність, високий професіоналізм, скромність здобули М.Г. Богдашкіну заслужену повагу серед колег, хворих та студентів...

Джерело: Богдашкін Микола Григорович (до 70-річчя з дня народження) // Медицина сьогодні і завтра. – 2002. – № 2. – С. 131 – 132.

Боротися і перемогати

В.М. Лісовий, Ж.М. Перцева

Валерій Володимирович Бойко

Слова, винесені у заголовок статті, — життєве гасло професора В.В. Бойка — директора ДУ «Інститут загальної та невідкладної хірургії ім. В.Т. Зайцева НАМН України», який очолює унікальну харківську хірургічну школу, що має світове визнання.

Він народився 16 лютого 1962 року в простій робітничій сім'ї в Коломаці, що на Харківщині, але становлення його як особистості відноситься до часу, коли родина проживала в м. Люботині. Мати його, Лідія Василівна, працювала фельдшером в сільській амбулаторії. Батько — Володимир Якович, який проходив свого часу строкову армійську службу на флоті в Мурманську, був майстром у виробничому цеху. Його розповідями про північні краї, про Баренцове море захоплювався школяр В. Бойко, і саме вони стали причиною того, що юнак поставив собі за мету вступити до Вищого морехідного училища.

Однак життя розпорядилося інакше. У морехідку Валерія не прийняли за станом здоров'я, і тоді вступило в силу відоме твердження про те, що «всі ми родом з дитинства». А в дитинстві В.В. Бойко, за його словами, «...рано відкрив для себе істину про уразливість людини перед хворобами і неминучість людських страждань». Разом з цим тоді вже до нього прийшло і відчуття глибокого співчуття до людей, і щире бажання допомогти їм. Цього можна було досягти, звичайно, тільки в медицині. Позначився і приклад матері. Так був зроблений вибір, і в 1979 році Валерій вступив на лікувальний факультет Харківського медичного інституту.

Навчався В.В. Бойко із задоволенням

і великою відповідальністю. У студентські роки він працював і санітаром, і медбратом. Як згадує Валерій Володимирович, «на третьому курсі медінституту вже глибоко займався наукою, впровадженням в хірургію матеріалів, що мають «пам'ять» форми». У 1982–1984 рр. за наукову роботу на кафедрі госпітальної хірургії він неодноразово нагороджувався дипломами першого ступеня. У 1985 р. В.В. Бойко з відзнакою закінчив інститут і був направлений до Харківського НДІ загальної та невідкладної хірургії для продовження розпочатої наукової роботи. У 1985–1986 роках навчався в інтернатурі за спеціальністю «Хірургія», по закінченні якої був призначений лікарем-хірургом відділення гострих захворювань судин. Надалі працював у відділенні невідкладної хірургії та хірургічних інфекцій.

Валерій Володимирович з вдячністю згадує своїх вчителів-хірургів. Це і професори медінституту Г.І. Дуденко, О.В. Береснев, І.Г. Мітасов, і практикуючі лікарі тих медичних установ, в яких йому довелося проходити практику. У Люботинській міській лікарні — це О.Р. Накостенко, який, за словами Бойко, допоміг йому зрозуміти, що «хірургія — це не тільки професія, а й спосіб життя». У 31-й Харківській міській лікарні — це В.М. Бланк, що вчив його «відповідально ставитися до кожного зав'язаного вузла, до кожного руху, до кожної виникаючої думки, до кожного вимовленого вголос слова і зробленого висновку». Надалі — це В.Т. Зайцев, А.Я. Кононов, М.Л. Володось — видатні хірурги Інституту загальної та невідкладної хірургії, поруч з якими працю-

вав В.В. Бойко та набував ті навички, які допомогли йому у подальшому житті.

Накопичувався досвід, набувалися нові знання, збиралися матеріали проведених досліджень — прийшов час написання кандидатської дисертації. Над нею В.В. Бойко працював під керівництвом і консультативним наглядом професора В.Т. Зайцева. Вона була присвячена дослідженням моторної функції шлунка при гострих гастродуоденальних кровотечах. В.В. Бойко ставив перед собою конкретну мету: його дисертація повинна була мати серйозне практичне значення від визначення причин післяопераційних патологічних розладів до способів їх прогнозування, методів профілактики та ефективного лікування. Молодий лікар вже на практиці пізнав, що хірурги гостро потребували знань такого роду.

З різних причин кандидатська робота пройшла 3 стадії підготовки і нарешті скоротилася з 2000 сторінок до прийнятної для захисту розміру. У 1990 р. вона була успішно захищена і, безумовно, зіграла свою роль у покращенні результатів лікування пацієнтів. У 1991 р. В.В. Бойко пройшов курси «Винахідництво і патентознавство» в м. Москві і був прийнятий на посаду асистента кафедри госпітальної хірургії та урології ХМІ. У 1992 р. він захистив докторську дисертацію і в 30 років став наймолодшим доктором медичних наук в Україні. Певними віхами на його шляху стали посади доцента і професора кафедри (1993, 1996), які передували присудженню йому відповідних ступенів (1994, 1997). У цей час він був стипендіатом Кабінету Міністрів України для молодих вчених (1995–1996).

Роботу на кафедрі Валерій Володимирович поєднував з практичною і хірургічною діяльністю у відділенні невідкладної хірургії органів черевної порожнини на посаді провідного наукового співробітника Харківського НДІ загальної та невідкладної хірургії.

У 1997 р. В.В. Бойко був затверджений проректором з наукової роботи Харківського медичного інституту. Він з вдячністю згадує ректора ХМІ — академіка А.Я. Циганенка, академіків Л.Т. Малую та В.І. Грищенка, які благословили його «на подальшу працю в ім'я університетської науки». Надалі «неоціненні їх рекомендації і побажання багато в чому «зміцнили» молодого проректора в його повсякденній роботі».

Влітку 1999 року харківське медичне співтовариство зазнало тяжкої втрати — помер талановитий хірург, прекрасний керівник, людина з великої літери Володимир Терентійович Зайцев. Пішов з життя Учитель, справу якого повинен був продовжити учень. У вересні цього року В.В. Бойко був призначений директором Інституту загальної та невідкладної хірургії, який в той час перейшов у відання Академії медичних наук України. З тих пір Валерій Володимирович існує в чотирьох вимірах у галузі медицини: учитель, лікар, вчений, адміністратор. З великою відповідальністю ставиться В.В. Бойко до виконання всіх цих обов'язків, для чого продовжує підвищувати свої знання. У 2002 р. він закінчив Харківський державний економічний університет за спеціальністю «Фінанси».

Високоосвіченій хірург-клініцист, В.В. Бойко володіє надсучасними мето-

диками найскладніших операцій на органах черевної та грудної порожнин, у тому числі на судинах і серці, виконує складні операції при суміжній онкологічній, ендокринологічній, урологічній та гінекологічній патологіях. У 2005 р. він став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки «за фундаментальні дослідження впливу гіпертермії на стан імунітету та розробку нових високоефективних технологій лікування при гнійно-септичних захворюваннях серцево-судинної та абдомінальної хірургії».

Наукова діяльність Валерія Володимирівича пов'язана з вирішенням проблем абдомінальної, торакальної, серцево-судинної хірургії, невідкладної онкохірургії, хірургії гнійно-септичних станів та ускладнень, політравми. Він є автором квантово-біологічної теорії, яка пояснює процеси п'єзосинтезу у клітині, що відбуваються у біологічних тканинах. Він — плідний науковець, творча й надзвичайно працездатна людина. Його особисті наукові досягнення узагальнені в 2358 наукових працях, серед яких 551 авторське свідоцтво та патент України, 111 монографій, 570 тез, 1126 статей.

Продовжуючи та розвиваючи традиції Харківської хірургічної школи академіків В.М. Шамова, О.О. Шалімова та В.Т. Зайцева, він приділяє велику увагу підготовці молодих лікарських, наукових та педагогічних кадрів. Свого часу Валерій Володимирівич мав прекрасних вчителів. Тепер він використовує їх досвід, працюючи з молоддю, готуючи її до самостійної діяльності. Своїм прикладом він доводить вірність твердження В.Т. Зайцева про те, що «хі-

рургія не просто професія, а спосіб життя, спосіб мислення, спосіб дії, постійна робота над собою, постійна готовність служити людям і творити добро». Він навчає розуміти всю повноту відповідальності, яку хірург бере на себе при проведенні тієї чи іншої операції. Він каже своїм студентам про необхідність наполегливо оволодівати знаннями, бо «хірург при першому ж огляді пацієнта повинен використовувати всі свої фізичні та розумові можливості для того, щоб миттєво і максимально повно охопити наявну клінічну ситуацію» і прийняти вірне рішення про подальші дії. В.В. Бойко переконаний, що завданням кожного з його учнів має стати прагнення бути кращим у середовищі хірургів. За його керівництвом і консультативним наглядом вже виконані та захищені 101 кандидатська і 34 докторські дисертації. З них в Інституті та на кафедрі хірургії № 1 ХНМУ, що розташована на базі Інституту, в даний час разом з ним працюють 55 кандидатів та докторів наук.

У 2019 році виповнюється 20 років з дня призначення В.В. Бойка на пост директора НДІ загальної та невідкладної хірургії. За цей час Інститут у своєму розвитку пройшов складний і відповідальний шлях. Зараз щорічно в Інституті оперується близько 5–6 тисяч хворих. Оперують тут за всіма показниками невідкладної хірургічної допомоги, за всіма розділами хірургії. Якщо існує 7 категорій складності оперативних втручань, то за статистикою майже половина операцій, які виконуються в Інституті, відповідають 5-й, 6-й, 7-й категоріям. Його співробітниками зроблено біля 200–300 оригіналь-

них авторських розробок унікальних хірургічних втручань, унікальних схем реанімаційної та інтенсивної терапії, які захищені 500 патентами. Їх світова цінність підтверджена в Америці, Німеччині, Канаді та у деяких інших країнах.

В.В. Бойко пишається своїм Інститутом, його колективом, у діяльність якого він робить свій особистий внесок. Основний напрямок у роботі Інституту — невідкладна хірургія та малоінвазивні оперативні втручання при різних хірургічних захворюваннях, які виконуються при дуже малих розрізах, нетравматичні, органозберігаючі. Відпрацьовуються нові технології, впроваджуються вже відомі й власні розробки, щоб максимально зменшити операційну травму та зберегти той або інший орган при його хворобі. Головна ціль, яку переслідують в Інституті, — збереження життя пацієнта, органа, його функцій та покращення в подальшому якості життя хворого.

Серйозний напрямок у діяльності Інституту — хірургія шлунково-кишкового тракту. Тут роблять операції, пов'язані з пухлинними, запальними, гнійними процесами стравоходу, шлунку, кишечника, а також другої частини травної системи, так званих паренхіматозних органів — печінки, підшлункової залози. Це операції підвищеної складності, часто вони здійсненні тільки в Харкові або Києві.

З кінця 2005 р. В.В. Бойко відповідно до наказу Головного управління охорони здоров'я Харківської облдержадміністрації бере участь у реалізації програми «Кардіохірургічна допомога дітям з вродженими вадами серця». На Лі-

вобережній Україні Інститут єдиний, де надають кардіохірургічну допомогу новонародженим з вадами серця. Часто це недоношені діти, діти-сироти. Якщо таких дітей не оперувати, вони вмирають у перші роки життя. Щорічно в Інституті оперують до 300 дітей. У дорослих це гострі інфаркти міокарда, набуті вади серця, що викликали порушення роботи клапанів. Усі операції зі штучним кровообігом у нашому регіоні роблять тільки в Харківському Інституті.

На сьогоднішній день Інститут має найбільший досвід в Україні щодо лікування поранень серця, в тому числі й з внутрішньосерцевими пошкодженнями. Для багатьох клінік у світі це на рівні фантастики, адже йдеться про поранених з не просто ушкодженнями серця, а з ушкодженнями внутрішньосерцевих структур, коли пошкоджені великі артерії, при наскрізних пораненнях серця, коли всередині нього з'являється отвір, якого не повинно бути. Співробітниками Інституту розроблені відеокардіоскопічні методики видалення уламків, які дозволяють в окремих випадках зробити це навіть без травматичних розрізів, а тільки з відеокамерами і спеціальними маніпуляторами.

Це лише мала частина тієї роботи, яка проводиться в Інституті, проте і вона дозволяє сказати, що В.В. Бойко створив власну хірургічну школу. Керуючи великим і складним колективом однодумців, він користується основним принципом: виховувати професіоналів, які вільно мислять і мають самостійну точку зору, але підпорядковані загальній і головній ідеї — професійному і душевному відношенню до хворих і наданню їм усієї необхідної допомоги.

У спілкуванні з колегами він не підвищує голосу (це його принцип), але при цьому в колективі знають, чого він хоче, які його вимоги. В Інституті його поважають, в розмовах між собою співробітники шанобливо і тепло називають його «Валера».

Гідні поваги риси характеру, властиві Валерію Володимировичу: інтелігентність, доброта, людяність, чуйність, повага до чужої думки, вміння слухати і знаходити можливість допомогти. Він володіє філософським складом розуму. Багато з його умовиводів змушують думати, пояснюють життєві ситуації. Наприклад, думка про час — абсолютний (світовий) і відносний (особистісний). Ось кілька його висловлювань: «У процесі життя молодість конвертується в досвід і мудрість, сумно, якщо вона використовується даремно»; «Обляяти свого опонента в суперечці — значить, остаточно затвердити свою поразку»; «Щастя — це здатність людини радіти тому, що він має»; «Від стану душі залежить якість днів»; «Ми йдемо в майбутнє...». Всі вони — плід роздумів автора про життя, професію, людей.

Професор В.В. Бойко бере активну участь у суспільній діяльності. З 2000 року він очолює Харківське наукове товариство хірургів, регіональні науково-навчально-виробничі об'єднання «Хірургія» та «Політравма». З питань хірургії він курує обласний центр протирадіаційного захисту населення, госпіталь МВС. Очолюючи Харківський осередок Асоціації хірургів України, він є одночасно членом президії цієї Асоціації та президії Харківського наукового медичного товариства, членом Європейських товариств хірургів і хірургії

травми та інтенсивної терапії, членом Спеціалізованої вченої ради «Хірургія» при ХНМУ, координаційних рад «Хірургія» та «Лазери», головним редактором фахового журналу «Харківська хірургічна школа», членом редакційної колегії журналів: «Клінічна хірургія», «Шпитальна хірургія», «Клінічна та експериментальна хірургія», «Медицина сьогодні і завтра», «Фотобіологія та фотомедицина», «Міжнародний медичний журнал», «Медицина невідкладних станів».

Нині завідувач кафедри хірургії № 1 ХНМУ доктор медичних наук, професор В.В. Бойко — заслужений діяч науки і техніки України (2008), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2005), Почесний громадянин м. Харкова (2014), Почесний громадянин Харківської області (2016) та міста Люботин (2007), з 2005 р. — заслужений професор ХНМУ. У тому ж році в номінації «Лідери ХХІ століття» він був нагороджений орденом «Свята Софія». Валерій Володимирович має багато інших відзнак як вітчизняних, так і міжнародних. Зокрема, він нагороджений дипломом і медаллю Міжнародного біографічного центру Кембриджу (Великобританія) як провідний професор світу за особисті заслуги у галузі сучасної медицини; медаллю та сертифікатом Марії Кюрі за значні внески у хірургію; всесвітньою медаллю «World medal of freedom» Американського біографічного інституту за значний внесок у хірургію та іншими. У 2018 р. він нагороджений вищою медичною громадською нагородою України — «Орденом Святого Пантелеймона» у номінації «новатор охорони здоров'я».

Як бачимо, В.В. Бойко домігся багато чого в своєму житті, але не збирається зупинятися на досягнутому. Він ще молодий, йому не виповнилося й 60 років. Його підтримують у колективі, в родині, всі члени якої теж медики. Ми чекаємо від нього нових звершень у професійній діяльності. Сам же Валерій Володимирович на питання, що він вважає найціннішим у своєму житті, відповів, що такими визнає «ті години свого дня і ночі, які провів за операційним столом, повертаючи людині надію на життя й здоров'я». Побажаємо йому успіхів на цьому шляху.

Джерело: публікується вперше

З когорти славних

Харківський національний медичний університет, кафедра гігієни та екології ХНМУ, Харківське обласне відділення наукового товариства гігієністів України, редколегія журналу «Довкілля та здоров'я».

29 червня відзначив свій 80-річний ювілей видатний вчений-гігієніст, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Української екологічної академії наук, лікар-гігієніст вищої категорії, доктор медичних наук, професор кафедри гігієни та екології Харківського національного медичного університету Михайло Петрович Воронцов.

Воронцов М.П. народився 29 червня 1929 року у російському селі Михайлівка Ставропольського краю у селянській родині. 1954 року з відзнакою закінчив

Харківський медичний інститут і два роки працював військовим лікарем. З 1956 року і донині наукова та педагогічна діяльність Михайла Петровича Воронцова пов'язана з Харківським національним медичним університетом, куди він прийшов аспірантом кафедри загальної гігієни і де тривалий час працював під керівництвом професора М.Л. Кошкіна.

Після закінчення аспірантури і успішного захисту кандидатської дисертації М.П. Воронцов послідовно працював асистентом, доцентом, а з 1965 по 2002 рік обіймав посаду завідувача кафедри. Під керівництвом професора М.П. Воронцова продовжила свій розвиток існуюча на базі кафедри наукова та педагогічна школа гігієністів України, традиції якої були закладені видатними вченими А.І. Якобій, І.П. Скворцовим, В.О. Угловим, В.О. Яковенком, М.Л. Кошкіним.

У 1970 році М.П. Воронцов захистив докторську дисертацію «Профілак-

Михайло Петрович Воронцов